

Az 1. célt úgy valósították meg, hogy minden hallgatót odaültettek a terminálhoz, miután már korábban megismerkedett a DIALOG rendszerrel. A 2. célt időhiány miatt csak részben teljesítették. A 3. célt osztályfoglalkozások keretében érték el. Ehhez a segédleteket maga az oktató állította össze.

A viták során kikristályosodott a 4. cél, nevezetesen a konferenciákon és szakmai összejöveteleken felmerülő vitás kérdések tudatosítása a hallgatókban (pl. az on-line szolgáltatások díja, „árháborúk”, az adatbázisok értékesítői közötti egyéb versengés, a szabványosítás szükségessége, a szövetségi kormány e téren játszott szerepe).

Az OCLC-rendszer oktatása a következő célokat tűzte ki:

1. az automatizált könyvtári hálózatok történetének, céljának és jelenlegi helyzetének ismertetése;
2. on-line gyakorlatok révén a hallgatók megismertetése az OCLC 100-as terminállal és adatbázissal (módszerek: vita és on-line gyakorlat).

A MEDLINE-rendszer oktatása 4 célt tűzött maga elé:

1. az on-line keresési eljárásokban való jártasság megszerzése;
2. a keresési stratégiák megtervezése iránti készség fejlesztése;
3. MeSH (Medical Subjects Headings = Orvosi Tárgegyeszetek) megismertetése;
4. általános áttekintés a MEDLINE használatáról és hasznosságáról (módszerek: előadás, on-line gyakorlat, teszt).

Ez utóbbi anyagrésznél több probléma is felmerült, ún. a terminálok rendellenes üzemelése, a korlátozott időbeli hozzáférhetőség, valamint a hallgatók nem megfelelő felkészültsége.

A kurzust a hallgatók vissza-visszatérő kritikai megjegyzésekkel kísérték: túl nagy az osztály létszáma, a hands-on gyakorlatnál csökkenteni kellene a létszámot a maximálisan jó tapasztalatok megszerzése érdekében; túlságosan terjedelmes az olvasmányjegyzék, volumenét csökkenteni kellene az on-line gyakorlat javára. Néhányan másféle szervezést javasoltak, illetve még a LEXIS adatbázist szerették volna beiktatni a tanmenetbe. Összességében azonban hasznosnak ítélték a kurzust, és szükségesnek tartották a további kurzusok szervezését.

Értékelés és javaslatok. El kell ismerni, hogy az eredményesebb munka érdekében a jövőben vagy a résztvevők számát kellene csökkenteni, vagy a hallgatók rendelkezésére álló berendezések számát növelni. A kurzus tartalmilag sem mondható elég mélyszántónak, valószínűleg csak a felületesebb igényeket elégíthette ki. Volt olyan javaslat, mely szerint *mindhárom rendszert külön-külön kurzus keretében kellene oktatni*; továbbá, hogy elegendő lenne két rendszer megismertetése (itt persze problematikus lenne a választás!); sőt, hogy négy rendszer közül lehessen választani hármát. Javasolták a

kurzus teljesen más elveken épülő megszervezését is. *A kurzusra mindenképpen szükség van, valóságos igényt elégít ki még jelen formájában is.* Fontos, hogy a megvalósítás rugalmas módjai mellett a kurzusok átfogó célokat kövessenek.

/BELLARDO, T. – KENNEDY, G. – TREMOULET, G.: *On-line bibliographic system instruction = Journal of Education for Librarianship, 1978. 1. sz. p. 21–23./*

(Pröhle Éva)

Mediatron – oktató eszköz az on-line kereső rendszerek használatához

A *Mediatron* olyan sztereo-kazettás magnetofonalapú készülék, amely *egyaránt alkalmas a képernyős terminálon megjelenített digitális jelek, az ezekhez fűzött magyarázatok (hanganyag), valamint diaképek megjelenítését vezérlő jelek rögzítésére.* Célja az on-line keresés általános elvének és az egyes kereséseknek alkalmazható eljárásoknak, technikáknak a szemléltetése. Valódi kereséssel, azaz a felhasználó és a számítógép közötti párbeszéddel azonos sebességgel teszi lehetővé az eredeti on-line keresés képernyőn való visszajátszását, s ezzel egyidejűleg a kereséshez fűzött magyarázó megjegyzések lejátszását, valamint a szemléltető képanyag (pl. tezurusz egy oldala, utasításkészlet-jegyzék, terminál billentyűzete) képernyőre vetítését is.

A *Mediatron* a *Londoni Egyetem Központi Információs Szolgálat (Central Information Service of the University of London)* fejlesztette ki. Az 1974-ben létesített Központi Információs Szolgálat fő feladata az volt, hogy értékelje a mintegy hatvan, földrajzilag szétszórt oktatási intézményt egyesítő egyetem számára nyújtott számítógépes információs szolgáltatásokat. Ennek keretében nemcsak központi on-line bemutatókat tartottak, hanem hordozható terminálok segítségével az egyes intézményeknél „*élőben*” is *demonstrálták az on-line keresés hatékonyságát.* Hamarosan kitűnt azonban, hogy

az egyes bemutatókon, bármennyire igyekeztek is a résztvevők számát 20 főre korlátozni, a nagy érdeklődés miatt mindig igen sokan jelentek meg, és így a távolabb ülők már csak nehezen vagy egyáltalán nem tudták elolvasni a képernyőn megjelenő karaktereket;

az élő bemutatók költségesek (gépidő, adatátvitel költsége);

a berendezések (terminál, nyomtató, modem stb.) szállítása körülményes, sokszor leküzdhetetlenek az üzembeállítási nehézségek (pl. inkompatibilis csatlakozó, zajhatás stb.);

a központi számítógép esetleg éppen akkor nem üzemel, amikor a bemutatót beütemezték.

Ezeknek a zavaró tényezőknek a kiküszöbölése céljából készült a *Mediatron*, amellyel nagyobb hallgatóság részére lehet olcsóbban, ismétlések esetén újabb költségek nélkül, kevesebb fáradsággal és kockázattal szemléletesen oktatni az on-line keresést.

Az on-line keresőszolgáltatások felhasználói részben vezetők (döntéshozók), részben közvetítők (a keresések lebonyolítói), részben pedig végső felhasználók (kutatók, szakemberek). A *Mediatron* programjai alkalmazkodnak a különböző felhasználói csoportok igényeihez.

A programok részint *informatív jellegűek* (céljuk csupán az on-line keresés lehetőségének a bemutatása), részint *oktatásiak* (céljuk a konkrét, gyakorlati ismeretek átadása és gyakoroltatása).

A közvetítők számára tartott tanfolyamok három naposak, és egy-egy szakterületre orientáltak. A tanfolyam során elemzik az információkeresés aktuális problémáit, részletesen foglalkoznak az adott szakterület szempontjából releváns adatbázisokkal, a retrospektív keresés és a szelektív információterjesztés kérdéseivel és ezek adminisztratív vonatkozásaival.

A már kidolgozott és más intézmények által is megvásárolható programok között szerepel pl. egy olyan program is, amely a teljesen kezdők számára nyújt bevezetést az on-line keresésbe. Egy másik program a DIALOG, az ORBIT IV és az ELHILL III keresőprogram utasításkészletét és kinyomtatási lehetőségeit mutatja be. A szalag bármikor megállítható; így pl. ha valamelyik hallgató kérdést tesz fel, az oktató további kiegészítő magyarázatot iktathat be. Külön program ismertet meg a különböző keresési technikákkal (csonkolás stb.) Egy további program ugyanannak a kérdésnek több adatbázis révén történő megválaszolásával érzékelteti, hogy a különböző struktúrájú adatbázisok más és más megközelítést, keresési módszert igényelnek.

A programok másik csoportja a *hallgatóságtól aktív részvételt igényel*. A program vizuális vagy auditív úton utasítja a hallgatót egy-egy meghatározott feladat elvégzésére. A hallgató akkor egy gombnyomással megállítja a szalagot, bebillentyűzi választát, majd újabb gombnyomással ismét elindítja. Ennek hatására a képernyőn megjelenik a helyes válasz, amellyel ellenőrzés céljából a hallgató összehasonlítja a sajátját.

Jelenleg 12 oktató program készült el, egy sor újabb, egymáshoz modulárisan illeszthető program kidolgozását pedig tervezik.

VICKERY, A. – BATTEN, A. M.: Development of multimedia teaching packages for user education in on-line retrieval systems = On-line Review, 2. köt. 4. sz. 1978. p. 367–373./

(Szántó Péter)

25 éves a berlini Tudományos Tájékoztatói és Tudományos Könyvtárügyi Szakiskola

1954 augusztusában alapították meg az NDK-ban a *Tudományos Tájékoztatói és Tudományos Könyvtárügyi Szakiskolát*. Az intézmény nappali és levelező tagozatán tájékoztatói szakembereket, csak nappali tagozatán pedig könyvtárosokat képeznek. Ez utóbbiak a tudományos és szakkönyvtárakban helyezkednek el. Az iskolában végzetek száma 1500, többségük az NDK és más szocialista országok könyvtáraiban, tájékoztatói intézményeiben tevékenykedik.

A szakiskolában évente 300 hallgató tanulhat, a tanári kollektíva 18 főből áll.

A szakiskola fennállásának 25. évfordulója alkalmából *jubileumi ünnepségsorozatot tartottak 1979 októberében*. A rendezvénysorozat keretében találkoztak a szakiskola volt hallgatói, kiállításon szemléltették az elért eredményeket, és tudományos kollokviumot tartottak, amelyen a középfokú könyvtáros- és tájékoztatói szakembereképzés problémáit vitatták meg.

/MARKS, E.: Zum 25 jährigen Bestehen der Fachschule für wissenschaftliche Information und wissenschaftliches Bibliothekswesen Berlin. = Zentralblatt für Bibliothekswesen, 93. köt. 6. sz. 1979. p. 241–242./

(Vermes Mária)

Beszámoló a pittsburghi on-line tanfolyamról

A pittsburghi egyetem könyvtárosképző tanszéke (*Graduate School of Library and Information Science, University of Pittsburgh*) havonta háromnapos on-line tanfolyamot szervez a bibliográfiai adatbázisok használatáról. *Havonta más-más rendszert oktatnak*, és rendszerként egyszerre három-három file-t ismertetnek meg a résztvevőkkel, illetve tesznek hozzáférhetővé a számukra. *A tanfolyam valamennyi résztvevőjének saját terminál és modem áll rendelkezésére*, ami még az Egyesült Államokban is szinte egyedülálló.

Az on-line képzésen kívül más oktatási módszereket is alkalmaznak. Három tanár folyamatos ügyeletet tart, és a hallgatók bármikor tanácsot kérhetnek tőlük. A tanárok által használt terminál három nagy tv-képernyőre van kapcsolva, így instrukcióik helyes volta egyértelműen bemutatható. A tanfolyam dia-vetítéses előadással kezdődik. Ez a bibliográfiai adatbázisok